

LITERAȚIA EMERGENTĂ- INSTRUMENT DE EVALUARE A ABILITĂȚILOR DE CITIT-SCRIS ALE ELEVILOR

Prof.înv.primar Florea Elena Loredana
Școala Gimnazială Oniceni, Județul Suceava

Fiecare învățător, atunci când preia o nouă serie își pune o serie de întrebări legate de elevii cu care va lucra: care este nivelul deprinderilor acumulate până la debutul școlarității?, cum pot să-mi organizez activitatea pentru a fi cât mai eficientă?

De curând am descoperit, la un curs de perfecționare la care am participat, o modalitate prin care pot fi evaluate foarte exact deprinderile de citit-scris pe care un elev le are la debutul școlarității. Aceasta este literația emergentă.

Literația emergentă este un termen preluat de la cercetătorii din domeniul psiholingvisticii, care au cercetat procesele prin care trec copiii care învață să citească și să scrie. Teoria literației emergente consideră că cititul nu se învață bucătică cu bucătică, ci printr-o abordare holistică pe care copiii o observă la cititorii din jurul lor și încearcă să învețe cum să procedeze la fel.

Astfel, se vor aplica o serie de chestionare care îi vor permite învățătorului să afle ce anume știe un copil și ce nu știe pentru a putea învăța să citească și să scrie mai bine. Măsurătorile evaluează cele mai importante aspecte ale deprinderilor de citit-scris ale unui copil: *noțiuni despre textul tipărit, cunoașterea alfabetului, noțiunea de cuvânt, segmentarea fonemică și recunoașterea cuvintelor.*

Pentru evaluarea literației emergente aveți nevoie de o carte simplă pe care s-o citiți cu elevul pe măsură ce îi cereți să efectueze o serie de sarcini. Puteți folosi orice carte pentru copii care are următoarele caracteristici text scris pe o pagină și ilustrație pe pagina opusă; o pagină cu text de două rânduri sau mai multe; o pagină cu un singur rând de text; o pagină care conține atât litera mare cât și litera mică a două litere diferite și mai multe semne de punctuație, inclusiv punct, semnul întrebării, semnul exclamării și linia de dialog. De asemenea trebuie să pregătiți o Fișă de evaluare a răspunsurilor pentru fiecare elev pe care îl veți testa în care veți consemna foarte exact răspunsurile copilului.

Cunoștințe despre cum se ține o carte: Înmânați elevului cartea, ținând cotorul spre el. Spuneți-i: *“Vom citi această carte. Arată-mi cum ții cartea.”* Acordați un punct elevului dacă va ține cartea cu fața în sus.

Cunoștințe despre faptul că se citește textul și nu imaginile. Arătați elevului o pagină dublă cu text pe o parte și ilustrație pe cealaltă. Spuneți-i: *“Arată-mi unde citim. Arată cu degetul locul unde începem să citim.”* Acordați-i un punct dacă elevul indică textul și nu ilustrația. Citiți apoi textul de pe pagina respectivă.

Orientarea în pagina tipărită. Arătați elevului o pagină cu cel puțin două rânduri de text. Spuneți-i, *“Vom citi această pagină. Arată-mi unde începem să citim. Arată-mi cum vom continua să citim.”* Acordați-i un punct elevului dacă indică cuvântul din colțul de stânga sus, apoi își duce degetul spre dreapta, apoi următorul rând. Citiți apoi textul de pe pagina respectivă.

Înțelegerea noțiunii de „cuvânt”. Căutați o pagină care are un rând de text. La început, luați câte un cartonaș în fiecare mână și spuneți: *“Iată, pot să țin cartonașele așa încât să vezi doar câte un cuvânt sau două. Încearcă și tu.”* Dați-i elevului cartonașele. *“Arată-mi un cuvânt. Acum arată-mi două cuvinte.”* Acordați un punct dacă elevul indică în spațiul dintre cartonașe un cuvânt și două cuvinte. Apoi citiți-i textul de pe pagina respectivă.

Înțelegerea noțiunii de „literă”- Se procedează la fel ca la noțiunea de cuvânt.

Cunoștințe despre semnele de punctuație. Găsiți o pagină care are un punct. Spuneți: *“Ce este acesta? Ce trebuie să facem când ajungem la el?”* Apoi identificați alte semne de punctuație și întrebați: *“Ce este acesta? Ce ne comunică?”* Acordați un punct dacă elevul identifică corect **fiecare semn**. Citiți apoi textul de pe pagina respectivă.

Cunoașterea alfabetului – Se testează felul în care elevii **recunosc** literele alfabetului, atât cele mari cât și cele mici. De asemenea, testează **reproducerea** literelor, indiferent dacă sunt mari sau mici.

✓ **Cereți elevului să identifice literele alfabetului.** Așezați o fișă cu literele alfabetului în fața elevului și una o folosiți pentru a înregistra răspunsurile. Indicați fiecare literă și cereți elevului s-o numească. Înregistrați răspunsurile pe foaia examinatorului. Încercuiți literele pe care elevul nu le poate identifica și scrieți ce spune elevul când nu reușește să identifice corect câte o literă. Testați atât literele mici, cât și cele mari.

✓ **Cereți elevului să scrie literele pe măsură ce le spuneți.** Spuneți literele alfabetului și cereți elevului să le scrie în ordinea în care le spuneți. Acceptați literele scrise corect fie că sunt scrise cu litere mari, fie cu mici.

Noțiunea de cuvânt – Cereți elevului să memoreze o poezioară. Când elevul poate recita cuvintele din memorie, arătați-i poezia scrisă și explicați-i că aceste cuvinte reprezintă poezia pe care tocmai a recitat-o. Citiți acum poezia într-un ritm normal, rar, indicând cu degetul fiecare cuvânt pe măsură ce îl citiți. Explicați elevului că doriți să facă și el la fel. Cereți elevului să spună primul rând, arătând fiecare cuvânt pe măsură ce îl spune. Treceți scorul „1” sub *indicarea cuvintelor* dacă elevul indică fiecare cuvânt în rând corect și scorul „0” dacă greșește vreun cuvânt în rândul respectiv.

Segmentarea fonemică - „Eu voi spune un cuvânt și te rog să îl desfaci în părți. Îmi vei spune fiecare sunet din acel cuvânt în ordinea în care se înșiră. De exemplu, dacă eu spun: „nor”, tu va trebui să spui /n/, /o/, /r/.” Pentru runda de exersare, pronunțați următoarele cuvinte, pe rând: *mare, nu, lac*. Treceți apoi la testare. Pregătiți o listă de 22 de cuvinte. Pe fișa de scor, încercuiți cuvintele pe care elevul le segmentează corect. Scorul elevului este dat de numărul cuvintelor corect segmentate în toate fonemele. Răspunsurile corecte sunt doar acelea în care elevul articulează fiecare fonem în cuvântul dat. Elevii care reușesc să segmenteze doar câteva cuvinte sau nici unul nu au nivelul adecvat de recunoaștere a fonemelor. Fără intervenție, acei elevi vor avea probabil dificultăți la citit și scris.

Recunoașterea cuvintelor Asigurați-vă că aveți o listă de cuvinte și o fișă de înregistrare a scorului înainte de a începe testul. Arătați elevului cuvintele din listă și cereți-i să le identifice. Marcați răspunsurile elevului pe Fișa de evaluare a răspunsurilor la identificarea cuvintelor pe care ați elaborat-o. Acordați elevului câte un punct pentru fiecare cuvânt identificat corect.

În final, realizați o fișă sumativă de de înregistrare a punctajului obținut la fiecare secțiune și calculați procentajul obținut. De exemplu la segmentarea fonetică, dacă a reușit să segmenteze corect 15 din cele 22 cuvinte a obținut un procent de 68, 1%. Se calculează procentul pe fiecare secțiune și se concluzionează în ce măsură elevul are formate deprinderi de citit-scris. Pe parcursul testării trebuie să vă notați și observațiile proprii, nu doar scorul pe care îl obține elevul. Aceste observații pot fi utile pentru a ajusta predarea cititului la nevoile specifice ale elevului testat.

BIBLIOGRAFIE:

1. Suport de curs - *Didactici inovatoare ale citit-scrisului*;
2. Asociația Lectura și Scrierea pentru Dezvoltarea Gândirii Critice România (2004) *Școala Reflexivă*, Volumul 1, Nr. 3, Cluj-Napoca;
3. Scripcariu, M. (2010) *Aplicații ale abordării holistice în predarea citit-scrisului la școlarii de 6-7 ani*, Lucrare de gradul I, Cluj-Napoca.